

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО АГРОСЕКТОРУ: КОМУНІКАЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

ПОЗИЦІЙНИЙ ДОКУМЕНТ ТА НАРАТИВИ В МЕДІА ЄС, ЯКІ ФОРМУЮТЬ ВИКРИВЛЕННЯ СПРИЙНЯТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ТА КОНТРАРГУМЕНТИ ДО НИХ

Ключові меседжі про український агро-харчовий сектор

- Сільське господарство залишається вагомим ланкою економіки України. За результатами 2023 сільське господарство забезпечило 11,7% ВВП країни. На жаль, незважаючи на усі зусилля українських фермерів, за два роки війни за результатами 2023 галузь скоротилася майже на 20% порівняно з довоєнним 2021. Нагадаємо, що загалом економіка України за той же період впала на 25%.
- АПК в 2023 згенерував 63% (22 млрд дол. США) валютних надходжень від експорту товарів з України. В 2021 цей показник був 40,7% (27,7 млрд дол. США);
- Аграрний сектор є одним з найбільших платників податків до національного та місцевого бюджетів: 10 найбільших аграрних компаній – платників податків в Україні у 2023 році сплатили до бюджетів усіх рівнів майже 19,4 млрд грн. Це на 36% більше, ніж у 2022-му та складає майже 1,6% зведеного бюджету України в 2023 році (1 213,6 млрд грн державний та місцеві бюджети);
- Структура українського АПК є з однієї сторони спадщиною радянського союзу, та в той же час відповідає викликам та можливостям обробітку такої кількості сільськогосподарських земель;
- За рахунок масштабу, в українському агросекторі спокійно уживаються виробники різних розмірів: від фермерів з земельним банком від кількох гектарів до компаній з земельним банком в десятки тисяч гектар;
- Між виробниками різних розмірів є співпраця між собою: великі підприємства становлять лише 2% аграрного сектора, проте вони виробляють 15% загального обсягу сільськогосподарської продукції та близько 50% продукції харчової промисловості. Все інше виробляють малі та середні аграрні підприємства;
- За рахунок розвиненої оренди сільськогосподарських земель, аграрні компанії, орендуючи землю у землевласників, фінансово підтримують сотні тисяч пайовиків, які, в переважній більшості, мешкають в сільських територіях;
- Український АПК має значно нижчий в порівнянні з ЄС рівень державної підтримки. Для порівняння: в 2023 році сільськогосподарська галузь України в умовах війни отримала менше 1 млрд грн підтримки. Сума, яка більш ніж в 5 разів менша за заохочувальний фінансовий пакет, який отримали країни-сусіди України від ЄК за начебто негативний вплив українського експорту;
- Український аграрний сектор зазнав понад \$80 млрд прямих збитків та втрат внаслідок повномасштабного вторгнення: загальна вартість знищених активів становить \$10,3 млрд; втрати, що включають недоотриманий дохід виробників сільськогосподарської продукції та збільшення собівартості продукції, зросли більш ніж удвічі порівняно з попереднім оглядом, та склали \$69,8 млрд.

Наратив 1. Конкурентоспроможність українського АПК та руйнівна сила «дешевої» української сільськогосподарської продукції.

Ключові елементи наративу:

- **Цінова конкуренція:** Українська продукція сприймається як надто дешева, що створює нечесну конкуренцію для місцевих виробників.
- **Якість продукції:** Виникають сумніви щодо якості української продукції через низьку ціну.
- **Соціальні наслідки:** Дешева імпортна продукція може призвести до зниження доходів місцевих фермерів та втрати робочих місць.

Емоційні аспекти:

- **Захист місцевого виробника:** Існує бажання захистити національних виробників від "нечесної" конкуренції.
- **Страх перед втратою робочих місць:** Поширені побоювання, що імпорту дешевої продукції призведе до скорочення робочих місць у сільському господарстві.

КОНТРАРГУМЕНТИ:

Твердження про те, що українська сільськогосподарська продукція є надто дешевою і створює нечесну конкуренцію, є спрощенням складної ситуації.

В дійсності висока продуктивність українського сільського господарства, обумовлена родючими землями, сучасними технологіями та досвідом фермерів, дозволяла виробляти продукцію за більш низькою собівартістю порівняно з деякими іншими країнами. Це не є нечесною конкуренцією, а результат ефективного виробництва.

Замість фокусуватися на цінній конкуренції, сторонам варто звернути увагу на довгострокові перспективи співпраці та спільного розвитку сільського господарства в регіоні.

1.1. Реальні виклики для українських виробників:

Українська сільськогосподарська продукція продовжує вважатися "дешевою", але це стереотип, мінлива актуальність якого була втрачена з початком війни. На жаль, Україна поступово втрачає свою конкурентоздатність в виробництві сільськогосподарської продукції. Багато українських аграріїв працюють на межі виживання через низку економічних і структурних викликів:

- **Залежність від імпортних матеріалів:** Більшість ресурсів (насіння, добрив, пального) імпортується з ЄС, що підвищує витрати на виробництво, особливо через зростання цін у валюті та девальвацію гривні.

Тільки від початку війни Україна імпортувала матеріально-технічних ресурсів (МТР, серед яких: пестициди, добрива, техніка та інші) для сільського господарства на \$10 млрд без урахування палива. ЄС-27 є основним постачальником МТР — близько 60% від загального обсягу.

- **Проблеми з логістикою:** З початку війни українські експортери були вимушені використовувати більш витратні альтернативи через блокування та/або окупацію українських морських портів. Висока ціна на транспортування призводить до зниження прибутковості.

До війни понад 90 відсотків експорту сільськогосподарських товарів проходило через глибоководні порти України. З початку війни витрати на логістику вантажних перевезень всієї агро-харчової продукції стрімко зросли, що призвело до зниження прибутковості і втрати стабільності ланцюга постачання сільськогосподарської продукції в середині та з України. Тільки у 2022 році додаткові витрати на логістику склали понад \$900 млн. Наприклад, витрати на експорт зерна зросли в середньому на \$50-70 за тонну після початку війни. В другій половині 2023 року Україна змогла відкрити морський експортний коридор з портів Великої Одеси, який працює тільки для насипних товарів (зернові, олійні, шроти тощо), що призвело до часткового зменшення логістичних витрат при експорті даної продукції до ЄС чи на треті ринки. Готова та пакована продукція все ще експортується через Шляхи Солідарності ЄС, та продовжує втрачати на додаткових логістичних витратах при експорті на ринки третіх країн.

- **Збройні конфлікти та енергетична криза:** Українські фермери стикаються з обстрілами та перебоями з електропостачанням, що вимагає додаткових інвестицій в альтернативні джерела енергії, що також підвищує собівартість продукції. Ризики, пов'язані з війною, також продовжують негативно тиснути на конкурентоздатність українських фермерів.

Росія свідомо руйнує українську економіку, в тому числі аграрний сектор. Українська аграрно інфраструктура (склади та елеватори) під постійним обстрілом російських військ. Тільки в період з липня 2023 по лютий 2024 росія понад 30 разів атакувала українські портові об'єкти. Військові ризики призвели до жорсткого дисконтування української продукції, а вартість транспортування українського зерна здорожчала вдвічі порівняно з російським збіжжям. Тим часом російський експорт та його конкурентоспроможність продовжили зростати, в тому числі на ринку ЄС.

1.2 Збитковість виробництва:

Останні три роки українські аграрії постійно стикаються зі збитками через війну, зростання виробничих витрат та відсутність належної фінансової підтримки. В таких умовах мова йде не про конкурентоспроможність, а про виживання галузі. Водночас, саме цей сектор демонструє неймовірну стійкість та є одним з ключових елементів забезпечення продовольчої безпеки не лише в Україні, а й у світі.

За результатами національного дослідження УКАБ «Вплив війни на прибутковість с.-г. виробництва» рівень прибутковості більшості зернових та олійних культур в 2022/2023 маркетинговому сезоні виявився від'ємним: -\$38/т пшениця, -\$48/т кукурудза, -\$25/т соняшник, -\$14/т соя.

Загалом, до здорожчання вартості виробництва призвели наступні чинники:

- Девальвація національної валюти: з початку війни національна валюта втратила вже майже 50% вартості що має значний вплив на вартість виробничих матеріалів, що закуповуються закордоном;
- Зростання вартості електроенергії для підприємств та необхідність інвестувати в альтернативні джерела енергії;
- Корпоративно-соціальна відповідальність займає лівову частку витрат аграрних виробників: зростання витрат на навчання та оплату праці через зменшення кількості кваліфікованих кадрів через мобілізацію значної частини працівників агросектору; підтримка місцевих громад у відновленні інфраструктури; підтримка сімей мобілізованих; гуманітарна підтримка переселенців та мешканців деокупованих та/чи прифронтових територій.

- Логістичні витрати: експорт альтернативними шляхами (в тому числі через ЄС) призводить до значного здорожчання продукції, за яку платять не кінцеві споживачі, а українськи агро-харчові виробники, аби залишатись конкурентоздатними на ринках третіх країн.

1.3. Глобальна продовольча безпека:

Доступна сільськогосподарська продукція з України була і буде залишатися не лише економічним, але й соціальним питанням. В умовах глобальної продовольчої кризи, спричиненої пандемією, війною та кліматичними змінами, продукція з України допомагала задовольняти попит на продовольство в уразливих регіонах, таких як Африка та Близький Схід.

За даними ООН, понад 820 мільйонів людей у світі страждають від голоду, і доступ до більш доступної продукції стає життєво важливим. Цілі ООН щодо сталого розвитку (SDG 2: Zero Hunger) прямо вказують на необхідність розширення доступу до продуктів харчування, особливо для країн, що розвиваються.

Українська продукція залишається важливим елементом стабілізації цін на глобальних ринках, що допомагає зменшити ризики голоду і забезпечити доступність продовольства для мільйонів людей.

1.4. Соціальна та економічна відповідальність:

Критика "дешевої" української продукції ігнорує глобальні проблеми продовольчої безпеки. У час, коли інші регіони стикаються з продовольчими кризами, Україна відіграє важливу роль у забезпеченні доступу до базових продуктів харчування для тих, хто їх найбільше потребує.

1.5. «Подвійні» стандарти ЄС:

Європейський Союз є одним з найбільших імпортерів сільськогосподарської продукції у світі. Він активно імпортує широкий спектр продуктів з різних країн, включаючи Бразилію (кукурудзу, соєві боби, м'ясо птиці), США (соєві боби), Британію (цукор, м'ясо птиці) та росію (зернові), часто за нижчими цінами, ніж виробляються в ЄС.

Застосування обмежень лише до української продукції, при одночасному імпорті аналогічної продукції з інших країн, свідчить про подвійні стандарти та політичну мотивацію цих обмежень.

Обсяги споживання та імпорту агро-харчової продукції з третіх країн до ЄС в 2023 році, тис.т

Продукт	Споживання ЄС	Бразилія		США		Британія		Україна		Інші країни ¹	
		Імпорт	% спож-ня	Імпорт	% спож-ня	Імпорт	% спож-ня	Імпорт	% спож-ня	Імпорт	% спож-ня
Кукурудза	77 238,6	3 652,2	4,73%	196,3	0,25%	209,3	0,27%	12 801,3	16,57%	3 193,5	4,13%
Соя	15 500,0	5 427,1	35,01%	5 730,6	36,97%	3,2	0,02%	1 224,8	7,90%	943,1	6,08%
Цукор	16 468,8	957,6	5,81%	6,2	0,04%	38,4	0,23%	489,8	2,97%	1 456,9	8,85%
М'ясо птиці	11 007,0	255,4	2,32%	0,0	0,00%	150,1	1,36%	174,5	1,59%	207,7	1,89%

Джерело: Євростат

¹ Extra EU-27, за виключенням Бразилії, США, Британії та України

1.6. Підтримка українського АПК – це інвестиції в майбутнє:

Сільське господарство є одним з ключових секторів економіки України. Підтримка галузі – це інвестиції в майбутнє, в стабільність регіону та в глобальну продовольчу безпеку. ЄС, орієнтуючись виключно на преміальний сегмент виробництва, ризикує втратити свій вплив на глобальні продовольчі системи. Доступні базові продукти харчування – це не лише питання економіки, а й питання політичного впливу та стабільності. ЄС, як лідер європейської інтеграції, має всі можливості щоб сприяти як розвитку українського АПК, так і зміцненню спільного впливу на світовому продовольчому ринку.

Підсумковий контраргумент:

Доступна сільськогосподарська продукція з України — це не конкурентна загроза для європейських ринків, а важлива складова глобальної продовольчої безпеки. За нинішніх умов, українські аграрії зіштовхуються з низкою викликів, які роблять виробництво збитковим, а роботу — героїчною. Критика "дешевих продуктів" не враховує як реальних викликів українського сільського господарства, так і його значної ролі у підтримці продовольчої стабільності у світі.

Наратив 2. Страх перед великими агропідприємствами в Україні.

Цей наратив базується на побоюванні, що великі аграрні компанії монополізують сільськогосподарський ринок України, витісняючи дрібних фермерів та негативно впливаючи на навколишнє середовище. Нарощування монополії дозволяє їм вести агресивну торгівельну політику на зовнішніх ринках, насамперед, ЄС.

Можливі елементи наративу:

- **Концентрація землі:** Великі агрокомпанії скуповують значні земельні ділянки, обмежуючи доступ до землі для дрібних фермерів.
- **Вплив на ціни:** Можливість маніпуляції цінами на сільськогосподарську продукцію.
- **Екологічні проблеми:** Інтенсивне використання добрив та пестицидів, що може негативно впливати на якість ґрунтів та водних ресурсів.
- **Соціальні наслідки:** Зменшення кількості робочих місць у сільській місцевості та втрата традиційного способу життя.

Емоційний аспект:

- **Острах перед «великими»:** Великі компанії руйнують бізнес-моделі малих виробників, в тому числі за рахунок застосування неринкових механізмів та заходів.

КОНТРАРГУМЕНТИ:

Структура аграрного сектору України знаходиться в стані динамічного розвитку, обумовленому історичними, економічними та політичними факторами. Спадщина радянської системи, реформа ринку землі, війна та зовнішні економічні впливи формують складний ландшафт, де співіснують великі аграрні компанії, середні фермерські господарства та дрібні селянські господарства.

2.1. Історичний контекст агропромислових підприємств в Україні:

- **Спадщина радянських колгоспів і радгоспів:** Багато великих агропідприємств сучасної України виросли з радянських колгоспів і радгоспів. У Радянському Союзі право приватної власності на землю було відсутнє, а всі землі перебували в державній власності та оброблялися великими с.-г. господарствами, які були підпорядковані державі. Ця модель передала основу для розвитку сучасних великих компаній в Україні.
- **Розміри радянських господарств:** У радянські часи колгоспи та радгоспи обробляли тисячі гектарів землі. Наприклад, деякі господарства могли мати площу до 15-20 тисяч гектарів. Це закріпило традицію обробітку великих сільськогосподарських площ в Україні. Тому великі агропідприємства не є новим явищем, а історичною спадщиною використання земельних ресурсів та ведення сільськогосподарського виробництва.

Після першої хвилі реформування аграрного сектору станом на кінець 1990 року в Україні налічувалося 9 тис аграрних підприємств приватної власності. Площі с.-г. угідь в обробітку цих підприємств становила 28,7 млн га або 3,1 тис. га в середньому на одне господарство. Станом на 2024 рік в Україні залишалися економічно активними 29,8 тисяч с.-г. підприємств з площею землі в обробітку — 578 гектарів із розрахунку в середньому на одне господарство.

2.2. Великі площі сільськогосподарських земель:

- **Україна є однією з найбільших за площею орних земель у Європі:** До початку війни кількість орних земель в Україні відповідала приблизно 30% усіх орних земель ЄС, що робить модель великого аграрного виробництва природною та необхідною для підтримки економічної стабільності та продовольчої безпеки.
- **Модель дрібного виробництва була не життєздатною на сучасному етапі розвитку:** Україна володіє великою кількістю орних земель, не підходящу підтримувати дрібнотоварну модель сільського господарства. Просто фізично бракувало б людей для ефективної обробки такої кількості землі. Великі та середні підприємства здатні були значно швидше пройти через усі ланки реформування АПК — від планової державної економіки до приватної ініціативи; від застарілої технічної бази до сучасних технологій та механізованого виробництва; відсутність масштабної державної підтримки стимулювало розвиток найбільш ефективних виробничих систем.

Згідно даних FAOStat в сільській місцевості України в 2021 році проживало 13,1 млн осіб. В розрахунку на 1 особу (без урахування вікових обмежень) фізично приходилося 2,65 га рілля. В країнах ЄС — 110 млн осіб та 0,83 га відповідно. Тобто в Україні на 1 мешканця в сільській місцевості фізично приходиться втричі більше ріллі порівняно з Європейським Союзом.

2.3. Диверсифікована структура аграрного сектору:

- **Різноманітність учасників ринку:** В Україні існує різноманітний аграрний сектор, де присутні як дрібні сімейні фермери, так і великі агропідприємства.

За результатами останнього національного дослідження «Large Farm Management 2019» великі аграрні компанії (агрохолдинги) забезпечували 23,1% від сукупного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. Інші середні і малі с.-г. підприємства — 35,7%. Сімейні господарства (господарства населення) — 41,2% відповідно.

- **Кожен гравець має свою ринкову нішу:** Великі підприємства не витісняють дрібних фермерів. Навпаки, кожен сегмент ринку знаходить свою нішу: великі компанії займаються масовим виробництвом і експортом, тоді як малі фермери можуть зосередитися на органічних продуктах, нішевих культурах або локальних ринках, створюючи додану вартість та приєднуючись до ланцюгів доданої вартості з «великими».

2.4. Поступова еволюція ринку та великих підприємств:

- **Консолідація ринку земель:** Фаза активної консолідації земель завершилася наприкінці 2000-х років. Сучасні великі агропідприємства перейшли від екстенсивної моделі до інтенсивної, зосереджуючись на інноваціях, ефективному управлінні та сталому виробництві.

В 2015 році в Україні було понад 100 компаній, які мали в користуванні понад 10 тис. га, а загалом вони контролювали близько 6 млн га с.-г. угідь України. До 2021 року площа земель в обробітку великих аграрних компаній скоротилася до 5 млн га.

- **Інтеграція середніх і малих виробників:** Великі компанії зацікавлені не лише в оренді землі, а й у співпраці з малими та середніми виробниками. Вони стимулюють розвиток малого бізнесу через постачання технологій, сервісів і допомогу з виходом на ринки, щось схоже на модель Fonterra в Новій Зеландії.

2.5. Високий рівень ефективності великих та середніх агропідприємств:

- **Конкурентоспроможність завдяки ефективності:** Відсутність значних державних субсидій змусила українські агропідприємства стати ефективнішими. Вони досягають високої продуктивності завдяки технологічним інноваціям, управлінським підходам та ефективному використанню ресурсів.

Окремим питанням стоїть ефективність використання праці. Згідно з даними FADN в розрахунку на 1 працівника в еквіваленті повної зайнятості (AWU) приходить в середньому 19 га або на 1 тис. га 53 працівника. В Україні на працівника, зайнятого у виробництві в с.-г. підприємствах, в середньому припадає 53 гектара або 19 працівників на 1 гектар. Тобто ефективність використання робочої сили за рахунок масштабу виробництва в Україні в 2,8 рази вище. При цьому за рахунок впровадження технологічних інновацій на ринку України присутні компанії, в яких на 1000 га землі в обробітку приходить 10 працівників і менше.

- **Відсутність підтримки:** Навіть без значної державної підтримки, як це має місце в ЄС, українські агропідприємства здатні конкурувати на міжнародних ринках.

Підтримка с.-г. виробників в Україні (PSE) за методикою розрахунків OECD практично відсутня порівняно з іншими країнами. В 2019-21 рр. PSE для України оцінювалася в 1,7% від вартості випуску с.-г. продукції за відповідний період. Це в 10 разів менше, порівняно з рівнем підтримки фермерів в країнах ЄС.

2.6. Лідерство у впровадженні європейських стандартів сталого господарювання:

- **Великі компанії — піонери сталого розвитку:** Багато великих агропідприємств першими впроваджують стандарти сталого виробництва та кліматичної

нейтральності, оскільки працюють з європейськими партнерами та повинні відповідати їхнім вимогам.

- **Вимоги міжнародних кредиторів:** Оскільки багато великих підприємств отримують фінансування від міжнародних фінансових організацій (МФО), вони зобов'язані впроваджувати найвищі стандарти якості продукції, соціальної відповідальності та екологічної безпеки. Це сприяє швидкому впровадженню європейських стандартів у аграрному секторі України.

Підсумковий контраргумент:

Страх перед великими агропідприємствами в Україні базується на нерозумінні структури українського агросектору та його історичного контексту. Великі підприємства є природною частиною сільськогосподарської системи країни з огляду на її розміри та особливості землекористування. Водночас, аграрний сектор України є дуже різноманітним і включає малі, середні та великі компанії, кожна з яких грає важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки та економічної стабільності. Великі агропідприємства еволюціонували від фази консолідації до інтеграції та підтримки середніх виробників, а також стали лідерами у впровадженні сталого розвитку та європейських стандартів.

Наратив 3. Обмежуючі заходи щодо імпорту українських продуктів для захисту фермерів ЄС.

Наратив про обмежувальні заходи щодо імпорту української сільськогосподарської продукції є надзвичайно актуальним у контексті повномасштабної війни в Україні та прагнення ЄС до енергетичної та продовольчої безпеки. Цей наратив часто використовується для захисту інтересів окремих груп виробників у ЄС, однак його наслідки можуть мати значний вплив на економіку України, відносини між Україною та ЄС, а також на глобальну продовольчу безпеку.

Ключові елементи наративу тісно переплітаються з 1 та 2 наративами:

- **Соціальні наслідки:** Наплив української продукції може призвести до зниження доходів місцевих фермерів та втрати робочих місць.
- **Цінова конкуренція:** Українська продукція сприймається як надто дешева, що створює нечесну конкуренцію для місцевих виробників.
- **Якість продукції:** Виникають сумніви щодо якості української продукції через низьку ціну.
- **Екологічні проблеми:** Аграрне виробництво в Україні орієнтується виключно на максимізацію прибутку і повністю ігнорує екологічні виклики сьогодення.
- **Соціальні наслідки:** Зменшення кількості робочих місць у сільській місцевості та втрата традиційного способу життя.

КОНТРАРГУМЕНТИ:

Відносини України та ЄС у сфері агропродовольчої торгівлі розвиваються на тлі численних викликів та можливостей. Незважаючи на важливість української агропродукції для стабілізації європейського ринку, обмежуючі заходи з боку окремих

країн ЄС породжують дискусії щодо справедливості умов торгівлі. На фоні глобальних викликів, таких як зміни клімату, геополітична нестабільність та війна, необхідність відкритих і прозорих ринків набуває особливої актуальності для забезпечення продовольчої безпеки та взаємної економічної вигоди.

3.1. Усвідомлення високого рівня захисту ринку ЄС:

- **Ринок ЄС захищений від зовнішньої конкуренції:** Україна розуміє, що аграрний ринок ЄС має один із найвищих рівнів захисту у світі, що зумовлено політикою Європейського Союзу, спрямованою на підтримку власних виробників. Тому природно, що європейські фермери побоюються зовнішньої конкуренції, зокрема з боку України, яка є великим аграрним виробником.

Tariffs and imports by product groups in EU and Ukraine

Product groups	Ukraine, average		EU-27, average	
	Final bound duties	MFN applied duties	Final bound duties	MFN applied duties
Live animals and meat	13,0	10,5	16,5	15,6
Dairy products	9,4	9,4	30,9	29,8
Fruits and vegetables	12,4	11,0	13,2	11,5
Coffee, tea and spices	6,7	2,6	3,8	3,5
Cereals, food preparations	12,5	12,4	14,9	12,7
Oilseeds, fats and oils	10,3	8,2	6,5	7,7
Sugars and confectionery	19,4	19,4	20,5	21,0
Beverages and tobacco	6,9	6,8	18,7	18,6
Other agricultural products	11,2	7,8	4,5	4,1

Source: World Trade Organization

- **Відносно низька присутність української продукції:** Попри ці побоювання, рівень присутності української агропродукції на ринках ЄС залишається відносно низьким. За винятком окремих зернових і олійних культур, а також рослинної олії, які користуються великим попитом, обсяги експорту з України, традиційно, не перевищують 5% від загальної ємності споживчого ринку ЄС. Такі частки не мають потенціалу для значного впливу на ціни чи на кон'юнктуру європейського ринку.

Продукт	% в споживанні в 2022/2023 сезоні	% в споживанні в середньому за 2018/19 - 2021/22
Пшениця	6%	1%
Кукурудза	20%	12%
Соняшник	18%	2%
Ріпак	10%	10%
Цукор	3%	0%
М'ясо птиці	2%	1%
Яйце	1%	0%
Соняшникова олія	39%	33%
Ріпакова олія	1%	1%

3.2. Відсутність доказів негативного впливу українського імпорту:

- **Політичний характер заборон:** Багато обмежувальних заходів щодо української продукції мали більш політичний характер, ніж економічне обґрунтування. У більшості випадків немає наукових чи аналітичних досліджень, які б підтверджували негативний вплив українського імпорту на ринки ЄС. Заборони часто накладались на основі короткострокових політичних інтересів, що не сприяє стабільним торгівельним відносинам.
- **Використання кліше та методів гібридної війни:** На жаль, існують випадки, коли політики та журналісти поширюють неправдиві або перебільшені твердження щодо української продукції, використовуючи кліше, схожі на методи інформаційної війни, що їх веде російська федерація. Це створює образ небезпечної конкуренції, що не відповідає реальній ситуації.

3.3. Стабілізаційна роль українського експорту:

- **Україна допомагає знизити аграрну інфляцію:** Визнано, що український аграрний експорт відіграє ключову роль у стабілізації європейських ринків харчових продуктів. У 2023 році Європейська комісія зазначила, що українська продукція допомогла стримати аграрну інфляцію. Це особливо важливо для європейських споживачів, які отримують доступ до більш доступних продуктів харчування, знижуючи ціновий тиск на внутрішньому ринку ЄС.

В публікації Європейської Комісії «Short-term outlook report: war in Ukraine continues to impact EU farmers» від 30 березня 23 року було зафіксовано той факт, що збільшення поставок з України, створило певний надлишок пропозиції, тиск на ціни та перенасиченість логістичних ланцюгів у Польщі, Болгарії, Румунії, але в цілому по ЄС це допомогло компенсувати дефіцит продукції, що виник через несприятливі погодні умови.

Слід нагадати, що інфляція на продукти харчування в ЄС в серпні 2022 досягла рівня 14%, суттєво вплинувши на ціни основних продуктів харчування, таких як хліб, молоко, яйця та сир, а також олії та жири. Для економічного співтовариства, де інфляція на продукти харчування в останні 20 років в середньому не перевищувала 2% за рік, таке зростання, беззаперечно, було економічним шоком.

- **Диверсифікація імпорту:** Український аграрний сектор забезпечує ЄС стабільним постачанням продукції, зменшуючи залежність від третіх країн та сприяючи диверсифікації імпорту. Це робить Європу менш вразливою до зовнішніх шоків і забезпечує стабільність у часи невизначеності.

Україна може зменшити залежність європейського ринку від імпорту соєвих бобів з Бразилії та США, які наразі займають на ринку ЄС часту понад 85%. Соя це один з небагатьох сегментів аграрного ринку, де країни Європейського Союзу мають критично великий рівень залежності від імпорту. Загалом Європейський Союз щорічно потребує щонайменше 35-37 млн тонн соєвих бобів (soя плюс шрот в перерахунку на сою), які є основою кормового раціону для сільськогосподарських тварин тваринницької галузі співтовариства.

- **Стабілізація в роки неврожаю:** Протягом багатьох років, зокрема під час кліматичних змін і непередбачуваних неврожаїв у ЄС, Україна виступала як надійний постачальник продукції, допомагаючи задовольнити попит на агропродукцію. У кризові періоди український експорт ставав стабілізуючим фактором для європейського ринку, забезпечуючи безперервний доступ до продуктів харчування.

В 2022/2023 маркетинговому сезоні Україна встановила рекорд, поставивши на ринки країн ЄС 22 млн тонн зернових, з яких 15 млн тонн – кукурудзи. В той же час, аналогічні обсяги кукурудзи Україна поставила на ринок ЄС в 2018/2019 сезоні. Без жодних преференцій або додаткових умов Україна закрила дефіцит кукурудзи на внутрішньому ринку ЄС, який був спровокований несприятливими кліматичними умовами.

Парадоксально, але факт: в 2018/2019 маркетинговому сезоні імпорт української кукурудзи в обсязі 15 млн тонн сприяв стабілізації ринку ЄС. Проте, аналогічний обсяг імпорту в 2022/2023 році призвів до введення обмежувальних заходів проти України.

- Посилення стратегічної автономії ЄС в агро: в 2024 році Рада міністрів ЄС в форматі AGRIFISH Council засвідчила необхідність посилення стратегічної автономності ЄС в частині агро-харчової продукції, а саме рослинного білку. Україна може стати вагомим партнером у посиленні автономності ЄС не лише в рослинних протеїнах, але і в інших агро-харчових товарах, які ЄС імпортує з третіх країн.

«Сьогодні Європа (значною мірою) покладається на імпорт своїх джерел рослинного білка, як для споживання тваринами, так і для людини. Ця залежність від імпорту має не лише економічний, але й значний вплив на навколишнє середовище, клімат (зокрема через зміну землекористування в країні походження) та здоров'я. З цією метою вкрай важливо підійти до всього білкового ланцюга у відповідних (європейських, національних і регіональних) політичних стратегіях з метою збільшення цінності для кожної ланки в ланцюгу, одночасно забезпечуючи рівні умови гри як всередині ЄС, так і з торговими партнерами».

- **Адаптація до кліматичних викликів:** З огляду на кліматичну нестабільність, яка стає все більш помітною в аграрних регіонах ЄС, наявність надійного партнера, як Україна, у сфері агроекспорту, є критично важливою. Це дає ЄС додатковий інструмент для стабілізації свого внутрішнього ринку в умовах кліматичних загроз.

3.4. Спільне формування правил:

- **Необхідність оновлення правил торгівлі:** з огляду на інтеграцію України до ЄС, довоєнні торговельні домовленості, встановлені відповідно до Угоди про асоціацію у 2008-2012 роках, застаріли та потребують перегляду. Необхідно розробити новий збалансований механізм, щоб забезпечити підтримку українських виробників під час війни, одночасно забезпечуючи гарантії європейським фермерам на основі рівних умов гри для всіх.
- **Прозорість і стабільність торгівлі:** Прозорі та стабільні правила сприятимуть зниженню напруги між країнами, забезпечать передбачувані умови для обох сторін і підвищать довіру між Україною та ЄС.

3.5. Повага до правил та солідарність:

- **Однакові правила для всіх:** Українські фермери, так само як і їхні колеги з Польщі, Німеччини чи інших країн ЄС, заслуговують на рівноправне ставлення. Україна рухається до повноцінного членства в ЄС, і тому важливо, щоб правила великої європейської спільноти були зрозумілими і однаковими для всіх учасників, як для старих членів, так і для нових кандидатів.
- **Солідарність у нестабільному світі:** У світі, який стикається з новими викликами, такими як геополітична нестабільність та кліматичні зміни, необхідно демонструвати солідарність та дотримання правил. Європейський Союз відстоює спільні цінності, і Україна, як країна-кандидат, готова грати за цими правилами. Фермери, незалежно

від країни, мають спільну мету: забезпечити продовольчу безпеку та сприяти стабільності.

3.6. Взаємна вигода від відкритих ринків:

- **Взаємна вигода для обох сторін:** Відкриті ринки створюють умови для взаємовигідної торгівлі, де як українські, так і європейські виробники можуть отримувати доступ до нових можливостей. Європейські компанії мають доступ до доступнішої української сировини, що сприяє розвитку місцевої переробної промисловості та забезпечує європейських споживачів продукцією за вигіднішими цінами.

Доведений, але не признаний факт – більшість країн, що нарощували імпорту сировини з України в 2022-2023 роках, отримали неабияку підтримку їх експортного потенціалу, внутрішньої переробки та підвищення конкурентоспроможності їх тваринницької галузі. Декілька прикладів:

- В 2022 році аграрний експорт з Польщі збільшився більш ніж на чверть і досягнув рекордної позначки — 47,5 млрд євро. Виробництво м'яса птиці, в тому числі за рахунок використання українського зерна, збільшилося на 7,5% до 2,73 млн тонн. При цьому загалом в ЄС виробництво м'яса птиці скоротилося на 1,6%.
- Аграрний експорт з Угорщини за результатами 2022 року збільшився на 23% і також досягнув рекордної позначки — 13,3 млрд євро.
- Експорт Румунії збільшився на 25% і знову рекорд — 12,0 млрд євро. Найбільше Румунія заробила на імпорті українських олійних культур, їх переробці і подальшому експорті або реекспорті. Експорт олійних культур збільшився на 34% або плюс 517 млн євро, рослинної олії — на 78% або плюс 281 млн євро.
- Болгарія в 2022 році наростила аграрний експорт на 37% до 8,3 млрд євро. І це також рекорд для Болгарії. Болгарія заробила на імпорті та переробці українських олійних культур. Експорт рослинної олії з Болгарії збільшився на 145% або одразу плюс 1 млрд євро.

В цілому ці п'ять країн імпортували в 2022 році аграрної продукції з України на 7 млрд євро. При цьому експорт аграрної продукції з цих п'яти країн в 2022 році зріс на 18 млрд євро.

- **Міжнародні ланцюги постачання:** Співпраця між ЄС і Україною також підтримує довгі ланцюги постачання, що сприяє взаємозалежності та стійкості агропродовольчої системи. Це означає, що від імпорту української продукції вииграють не лише фермери, але й ширший спектр європейських переробників і споживачів.
- **Стабільність та передбачуваність для обох сторін:** Для українських аграріїв важливо мати доступ до стабільних та передбачуваних умов на ринку ЄС. Це забезпечує довготривалу співпрацю, підтримку економічної стабільності в регіоні та спільний розвиток.

Підсумковий контраргумент:

Український аграрний експорт не лише сприяє стабілізації внутрішнього ринку ЄС, але й забезпечує важливі вигоди для обох сторін. В умовах глобальних викликів — від кліматичних змін до геополітичної нестабільності — Україна є надійним партнером, що може підтримати та в подальшому посилювати продовольчу безпеку ЄС. В той же час Україна усвідомлює специфіку захищеності ринку ЄС і готова до співпраці, яка враховує інтереси як європейських фермерів, так і українських виробників. Однак варто зазначити, що рівень присутності української продукції на ринку ЄС залишається відносно низьким і не має суттєвого впливу на ціноутворення. Багато заборон на

український імпорт мали політичний характер і не ґрунтувалися на системних аналітичних даних. У цьому нестабільному світі важливо дотримуватися солідарності, поважати однакові правила для всіх, і спільно працювати над формуванням нових, справедливих торгівельних правил, які враховують інтереси обох сторін.

КОМПЛЕКС НАРАТИВІВ, ЯКІ ФОРМУЮТЬ НЕГАТИВНИЙ ІМІДЖ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕЧНОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ТА КОНТРОЛЮ ЕКСПОРТУ.

Наратив 4.1. Неякісна українська продукція може потрапити на ринок ЄС.

Побоювання щодо неякісної української продукції, яка може потрапити на ринок ЄС, пов'язані з можливими порушеннями стандартів або недостатнім контролем з боку української системи безпеки харчових продуктів. Це є «застарілий стереотип», адже доступ української продукції до європейського ринку є суворо регламентованим і контрольованим процесом, що мінімізує будь-які ризики для споживачів.

КОНТРАРГУМЕНТИ:

4.1.1. Доступ на ринок ЄС є суворим регламентованим процесом з боку ЄК:

- **Суворі вимоги ЄС до експорту:** Процес отримання дозволу на експорт харчових продуктів до ЄС є складним та багатоетапним. Він включає детальну оцінку Європейською Комісією спеціального законодавства, аудит системи контролю, інспекцію окремих потужностей та прийняття відповідних рішень на рівні Європейського Парламенту та Комісії, та окрема процедура затвердження потужностей на ввезення до ЄС.
- **Схвалення з боку Європейської Комісії:** За двадцять років експорту до ЄС Україна позитивно пройшла більше 20 верифікаційних аудитів (перевірок) Європейської Комісії за різними товарними позиціями з метою перевірки системи контролю безпеки харчових продуктів. Європейська Комісія публікує звіти про результати аудитів на своєму офіційному веб-сайті. Ці звіти є доступними для громадськості та підтверджують еквівалентність української системи контролю безпеки харчових продуктів вимогам ЄС.
- **Контроль на експорт продукції:**
  - Українські виробники та експортери харчових продуктів обов'язково впроваджують систему HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points), яка є міжнародно визнаним стандартом управління безпекою харчових продуктів та допомагає виявляти, оцінювати та контролювати ризики, пов'язані з безпекою харчових продуктів, на всіх етапах виробництва, переробки та дистрибуції.
  - Продукція регулярно проходить лабораторні дослідження на відповідність фізико-хімічним, мікробіологічним та іншим показникам безпеки. Українські лабораторії, що проводять дослідження харчових продуктів, акредитовані відповідно до вимог стандарту ISO/IEC 17025. Це дозволяє виявити будь-які відхилення від норм ще до потрапляння продукції на ринок ЄС та гарантує надійність результатів досліджень.
- **Контроль на кордоні ЄС:** Українська продукція, що експортується до ЄС, проходить ретельний контроль на кордоні. Це включає перевірку супровідних документів,

ідентифікацію продукції, відбір проб та лабораторні дослідження. Такий багаторівневий контроль гарантує, що лише безпечна та якісна продукція потрапляє на ринок ЄС. У разі виявлення невідповідностей, продукція не допускається до ввезення на територію ЄС.

Підсумковий контраргумент:

Всі продукти, що потрапляють на ринок ЄС з України, проходять багаторівневий контроль як на етапі виробництва, так і на кордоні ЄС. Українська продукція відповідає суворим європейським стандартам завдяки постійним аудиторським перевіркам, системам контролю HACCP та жорстким лабораторним дослідженням. Європейські споживачі можуть бути впевнені в якості української продукції, що надходить на ринок.

Наратив 4.2. Повідомлення RASFF як дзеркало: відображення стану української системи безпечності харчових продуктів.

Система RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) використовується для швидкого обміну інформацією між країнами ЄС про можливі ризики у харчових продуктах. Висока кількість повідомлень щодо української продукції може створювати хибне враження про її якість, але важливо розуміти, що це не свідчить про системні проблеми, а є частиною загального процесу контролю.

КОНТРАРГУМЕНТИ:

4.2.1 Система RASFF не є обвинуваченням, а інструментом для виявлення та усунення недоліків:

- Система RASFF призначена для швидкого обміну інформацією між країнами-членами ЄС та Європейською Комісією про виявлені ризики, пов'язані з безпечністю харчових продуктів. Вона не є інструментом для обвинувачення, а скоріше механізмом, що сприяє виявленню та усуненню недоліків у системах контролю безпечності харчових продуктів у всіх країнах, включаючи Україну.
- Повідомлення RASFF можуть стосуватися не лише серйозних загроз здоров'ю, але й незначних невідповідностей, таких як неправильне маркування або незначні перевищення допустимих рівнів певних речовин.

За 2023 рік Україна отримала 138 повідомлень RASFF, з них серйозні з відмовою у ввезенні до ЄС становили 7, потенційно серйозних – 38, а несерйозні – 31. Для порівняння у Польщі за 2023 рік було 295 повідомлень, з яких – 150 серйозних. При цьому при імпорті в Україну з країн ЄС було виявлено 18 серйозних і потенційно серйозних нотифікацій.

4.2.2 Кількість повідомлень RASFF щодо України співставна з іншими країнами, що свідчить про загальну ефективність системи безпечності харчових продуктів:

- Дані за 2023 рік показують, що кількість повідомлень RASFF щодо України є співставною з кількістю повідомлень для інших сільськогосподарських країн-членів ЄС, таких як Бельгія, Франція та Німеччина.
- Це свідчить про те, що система безпечності харчових продуктів в Україні функціонує на рівні, який можна порівняти з країнами ЄС, незважаючи на виклики, пов'язані з війною.

У 2023 році Україною було отримано 138 повідомлень RASFF, для порівняння для інших сільськогосподарських країн-членів ЄС, Польща – 295 нотифікацій, Бельгія – 132, Німеччина – 159, Франція – 252, а також США – 204.

4.2.3 Повідомлення RASFF є можливістю для вдосконалення системи контролю за безпечністю харчових продуктів та запобігання повторенню подібних ситуацій у майбутньому:

- Система RASFF не лише виявляє потенційні проблеми з безпечністю харчових продуктів, а й слугує цінним інструментом для постійного вдосконалення системи контролю. Кожне повідомлення ретельно аналізується фахівцями ДПСС для виявлення кореневих причин проблеми та визначення необхідних заходів для її усунення.
- На основі аналізу повідомлень RASFF вживаються коригувальні заходи, спрямовані на усунення виявлених недоліків та запобігання їх повторенню в майбутньому. Це може включати посилення контролю на певних етапах виробництва, зміну технологічних процесів, навчання персоналу тощо.
- Україна обов'язково інформує Європейську Комісію про результати розслідування та вжиті заходи у відповідь на повідомлення RASFF. Це демонструє прозорість та відповідальність української сторони, а також сприяє зміцненню довіри з боку європейських партнерів.

Підсумковий контраргумент:

Система RASFF служить інструментом для виявлення потенційних ризиків і вдосконалення системи контролю харчових продуктів. Кількість повідомлень щодо України співставна з іншими країнами-членами ЄС, що свідчить про ефективність української системи безпечності. Кожне повідомлення розглядається як можливість для покращення, що зміцнює прозорість і надійність українського контролю.

Наратив 4.3. Українські виробники використовують заборонені в ЄС речовини.

Побоювання щодо використання українськими виробниками заборонених в ЄС речовин ґрунтуються на стереотипах про нібито нижчі стандарти виробництва в Україні. Проте українське законодавство у сфері безпечності харчових продуктів гармонізоване з європейським і передбачає заборону на використання будь-яких речовин, заборонених у ЄС.

КОНТРАРГУМЕНТИ:

4.3.1 Українське законодавство гармонізоване з європейським та забороняє використання речовин, що не дозволені в ЄС:

- Українське законодавство у сфері безпечності харчових продуктів активно гармонізується з європейським, включаючи перелік дозволених та заборонених речовин. Це означає, що використання речовин, які не дозволені в ЄС, також заборонено в Україні.

- Державні органи, такі як Держпродспоживслужба, здійснюють постійний контроль за дотриманням цих норм. Це включає перевірки виробничих потужностей, відбір проб продукції для лабораторних досліджень, моніторинг ринку та інші заходи.

<i>Законодавство ЄС</i>	<i>Законодавство України</i>
<i>Регламент (ЄС) № 2023/915 від 25 квітня 2023 року щодо максимально допустимих рівнів окремих забруднювачів у харчових продуктах</i>	<i>Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Державних гігієнічних правил і норм "Регламент максимальних рівнів окремих забруднюючих речовин у харчових продуктах"» (№ 368 від 13.05.2013);</i>
<i>Регламент (ЄС) № 2017/625 Європейського Парламенту та Ради від 15 березня 2017 року щодо офіційного контролю та інших офіційних заходів, які здійснюються з метою застосування законодавства про харчові продукти та корми, правил щодо здоров'я та благополуччя тварин, здоров'я рослин та засобів захисту рослин</i>	<i>Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» (№ 2042 від 18.05.2017);</i> <i>Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Показників безпечності харчових продуктів "Максимальні межі (рівні) залишків діючих речовин ветеринарних препаратів у харчових продуктах тваринного походження"» (№ 2646 від 23.12.2019)</i>
<i>Регламент (ЄС) № 396/2005 Європейського Парламенту та Ради від 23 лютого 2005 року про максимальні рівні залишків пестицидів у або на харчових продуктах та кормах рослинного і тваринного походження.</i>	<i>Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку встановлення максимально допустимих рівнів залишків пестицидів у/на харчових продуктах і кормах рослинного та тваринного походження» (№ 625 від 04.04.2023)</i>

4.3.2. Продукція, призначена для експорту до ЄС, проходить обов'язкові лабораторні дослідження на наявність залишків пестицидів, ветеринарних препаратів, важких металів та інших заборонених речовин:

- Ці дослідження проводяться акредитованими лабораторіями, що гарантує їхню достовірність та відповідність європейським стандартам.
- Демонстрація суворого контролю та відповідності європейським стандартам сприяє зміцненню довіри до українських виробників та їхньої продукції з боку європейських споживачів та партнерів.
- Окрім обов'язкових досліджень, Україна також вживає інші заходи для забезпечення безпечності експортної продукції, такі як впровадження системи простежуваності, сертифікація виробництва за міжнародними стандартами та посилення контролю на кордоні.

4.3.3. Висока конкуренція, а також репутаційні ризики є економічним стимулом дотримання вимог щодо безпечності харчових продуктів:

- Українські виробники конкурують не лише на внутрішньому, а й на зовнішніх ринках, включаючи висококонкурентний ринок ЄС. Використання заборонених речовин може призвести до втрати доступу до цього ринку та значних фінансових втрат.

- Використання заборонених речовин може завдати непоправної шкоди репутації українських виробників. Втрата довіри європейських споживачів та партнерів може мати довгострокові негативні наслідки для українського аграрного сектору та економіки в цілому.
- Експорт української продукції до ЄС суттєво зріс за останні роки. Це свідчить про те, що європейські споживачі та партнери довіряють якості та безпечності українських продуктів, а виробники розуміють важливість дотримання високих стандартів.

Підсумковий контраргумент:

Українське законодавство у сфері безпечності харчових продуктів гармонізоване з європейським, і будь-які заборонені речовини, які не допускаються в ЄС, також заборонені в Україні. Строгий лабораторний контроль гарантує, що продукція, яка експортується до ЄС, відповідає всім вимогам. Конкуренція на ринку ЄС та репутаційні ризики додатково стимулюють українських виробників до дотримання найвищих стандартів.

Наратив 4.4. Війна негативно впливає на систему безпечності харчових продуктів в Україні.

Війна в Україні створює додаткові виклики для системи контролю безпечності харчових продуктів. Європейські споживачі можуть турбуватися про те, як бойові дії та руйнування інфраструктури впливають на безпечність продукції, що експортується до ЄС. Проте, незважаючи на війну, Україна докладаеть всіх зусиль для забезпечення функціонування цієї системи.

КОНТРАРГУМЕНТИ:

4.4.1 Система контролю безпечності харчових продуктів в Україні продовжує доводити свою функціональність та спроможність до адаптації:

- **Адаптивність системи контролю:** Система контролю безпечності харчових продуктів в Україні демонструє високу адаптивність до нових викликів, спричинених війною. Компетентний орган забезпечує безперебійну роботу на всій підконтрольній території та є об'єктом критичної інфраструктури та забезпечений необхідними резервними джерелами живлення, в тому числі лабораторні та інспекційні потужності, що дозволяє продовжувати роботу навіть за відсутності електроенергії.
- **Адаптація роботи підприємств:** Уряд забезпечує пріоритетну наявність електропостачання для об'єктів критичної інфраструктури, в тому числі і підприємствам харчової промисловості та ритейлу, які є важливими для забезпечення продовольчої безпеки країни, а також експорту з обов'язковим дотриманням вимог до безпечності харчових продуктів. Крім того, додатково потужності забезпечені резервними джерелами живлення, що дозволяє продовжувати роботу навіть за відсутності електроенергії.
- **Інформаційні кампанії:** Держпродспоживслужба проводить інформаційні кампанії для споживачів, бізнесу та ритейлу щодо безпечного поводження з харчовими продуктами в умовах обмеженої наявності електроенергії, включаючи правила виробництва, зберігання, транспортування харчових продуктів. Активно працює над

адаптацією логістичних процесів та забезпеченням безперебійної роботи підприємств харчової промисловості, щоб гарантувати безпечність продуктів навіть в умовах війни.

Наприклад, для мешканців сільської місцевості розроблено рекомендації щодо безпечного зберігання продуктів без холодильника, а для власників магазинів - щодо використання генераторів та контролю температурного режиму.

Підсумковий контраргумент:

Незважаючи на війну, система контролю безпечності харчових продуктів в Україні залишається функціональною та адаптується до нових викликів. Завдяки пріоритетному забезпеченню енергією та інформаційним кампаніям Україна продовжує дотримуватись високих стандартів безпечності, що забезпечує надійність експорту продукції до ЄС навіть в умовах кризи.

Наратив 5. Членство України в ЄС є дорогим для діючих держав-членів.

Питання вступу України до ЄС часто обговорюється через призму можливих витрат для нинішніх держав-членів, але важливо зосередитися на тому, що Україна може запропонувати Європейському Союзу. Україна може запропонувати для себе нову модель співпраці, орієнтовану на розвиток конкурентоспроможності та інновацій, а не на залежність від субсидій САП. Такий підхід підвищить нашу привабливість для ЄС і зміцнить позиції українського аграрного сектору. В той же час це не виключає той факт, що український аграрний сектор має значний потенціал стати важливим елементом економічної та продовольчої безпеки ЄС. Інтеграція України в ЄС сприятиме спільному розвитку сільського господарства та підвищенню стійкості регіону в умовах глобальних викликів.

5.1. Україна не є "прохачем", а партнером, який пропонує додаткові можливості для ЄС:

- **Зміцнення продовольчої безпеки ЄС:** Український агросектор може допомогти ЄС зміцнити свою продовольчу безпеку. Україна — один з найбільших виробників зернових і олійних культур у світі, і це стратегічно важливо для стабільності агропродовольчих ринків Європи, особливо в умовах кліматичних змін та геополітичної нестабільності.
- **Диверсифікація ринків постачання:** Україна може допомогти ЄС зменшити залежність від імпорту продовольства з третіх країн, таких як Бразилія чи США. Це створює додаткову безпеку для європейських споживачів у контексті глобальних криз.
- **Інтеграція України як інвестиція в економічну стабільність:** Членство України в ЄС може розглядатися не як витрати, а як інвестиція в економічну стабільність і розвиток регіону. Міцніший аграрний сектор України сприяє підвищенню економічної стійкості всього ЄС.
- **Захист від глобальних ризиків:** Кліматичні зміни та глобальні виклики, такі як пандемії чи війни, можуть негативно впливати на внутрішнє виробництво у країнах ЄС. В цьому контексті Україна виступає як стабілізуючий фактор, який може компенсувати внутрішні дефіцити.

5.2. Україна має шанс стати прикладом нової моделі аграрної політики в ЄС:

- **Конкурентоспроможність без надмірної підтримки:** Науково доведено, що надмірна підтримка може негативно впливати на конкурентоспроможність агросектору. Україна може запропонувати модель розвитку аграрної галузі без великої залежності від субсидій, орієнтуючись на інновації, ефективність та екологічну стійкість.
- **Пропозиція України — орієнтація на інновації:** Український агросектор має значний потенціал для впровадження нових технологій, які можуть підвищити продуктивність та конкурентоспроможність як України, так і ЄС. Це включає сталий розвиток, екологічно чисте виробництво та впровадження цифрових технологій у сільське господарство.
- **Фокус на ефективності та доступі до ринку:** У процесі інтеграції України в ЄС агросектор, найімовірніше, пройде перехідний період із обмеженими субсидіями. Замість залежності від субсидій, основну увагу варто зосередити на підвищенні ефективності виробництва та забезпеченні прозорого і передбачуваного доступу до ринків ЄС. Це може стати життєздатною альтернативою субсидіям, сприяючи довготривалому розвитку українського агросектору та його конкурентоспроможності в умовах європейського ринку.

5.3. Спільна відповідальність і солідарність ЄС:

- **Україна — не тягар, а новий двигун економічного зростання ЄС:** Інтеграція України в ЄС є можливістю для зміцнення економіки всього регіону, оскільки український агросектор має великий потенціал для розвитку. Це сприятиме загальному економічному зростанню ЄС, а не створюватиме додаткові фінансові навантаження на діючих членів.
- **Солідарність як європейська цінність:** ЄС базується на принципах солідарності, і підтримка України у процесі вступу до ЄС є частиною цієї спільної відповідальності за стабільність і розвиток Європи. Українські фермери, як і європейські, заслуговують на рівноправне ставлення і участь у спільному ринку.

Підсумковий контраргумент:

Членство України в ЄС розглядається як економічний виклик, але насправді воно відкриває нові можливості для розвитку та співпраці. Попри побоювання щодо витрат для діючих держав-членів, аграрний сектор України має потенціал стати важливим стабілізуючим фактором для європейської економіки, забезпечуючи продовольчу безпеку, зміцнюючи агропродовольчі ланцюги постачання та стимулюючи взаємну економічну вигоду. Прийняття України до ЄС може не потребувати значного збільшення бюджету САП, оскільки український агросектор може розвиватися з орієнтацією на конкурентоспроможність, інновації та сталий розвиток. Це створює взаємну вигоду для обох сторін, сприяючи зміцненню економічних зв'язків і стабільності Європи та світу в цілому.

Посібник із зовнішніх комунікацій "Євроінтеграція українського агросектору: комунікаційні повідомлення" розроблений Центром аналізу політики "Зміст" у партнерстві з Асоціацією "Український клуб аграрного бізнесу, Центром стратегічних комунікацій 4С та Центром досліджень продовольства та землекористування при Київській Школі Економіки.

Контакти

Центр аналізу політики "Зміст"
office@thmist.org
+380507745381

